

POLDERMOLEN

DE DELLEN

NIEUW SCHEEMDA

10 jaar poldermolen DE DELLEN in Nieuw Scheemda

Dit jaar is het alweer 10 jaar geleden dat de poldermolen De Dellen na verplaatsing werd heropend. Gedeputeerde drs. B.L. Wilpstra, lid van Gedeputeerde Staten van Groningen opende op 19 juni 1986 de molen. Na een jarenlange voorbereiding is men in 1985 begonnen met de werkzaamheden.

Geschiedenis van de poldermolen bij 't Waar.

De Dellen is gebouwd in 1855 op locatie achter boerderij Geertsema te 't Waar als opvolger van de afgebrande molen die waarschijnlijk in 1793 was gebouwd. De molen was eigendom van dhr. Geertsema, die tevens bestuurslid was.

Voor de grondwetswijziging in 1848 was de molen in beheer van een zogenaamde molenkolonie. Een molenkolonie werd gevormd door een aantal boeren en is te vergelijken met een vereniging. Na 1848 werden deze kolonies omgezet in waterschappen en zo ontstond ten noorden van 't Waar het waterschap de Dellen. In 1967 ging dit waterschap op in waterschap Oldambt.

De molen werd aangedreven door twee vijzels, oorspronkelijk alleen met windkracht. In 1907 is er een hulpmotor op stoom geplaatst om één van de vijzels ook in windluwe perioden te kunnen laten malen. In 1926 werd deze vervangen door een electromotor.

De molen is een zogenaamde pegelmolen, dat is een peilmolen die het sein "stop malen" doorgeeft aan landinwaarts staande molens, overdag door de wickenstand en 's nachts met behulp van een lantaarn.

De Dellen werd bemalen door molenaar Geert Jager en vrouw van 1946 tot en met 1974.

Zij moesten zorgen voor voldoende lage waterstand in de polder. Het water werd geloosd op een zijkanaal van het verbindingskanaal of Sebenskanaal. Het overtollige water werd vervolgens via het Hondshalstermaar en het Termunterzijldiep afgevoerd naar zee door de Oude en de Nieuwe Zeesluis en sinds 1932 ook (gedeeltelijk) via het boezemgemaal Cremer. De polder de Dellen was één van de 37 polders van het boezemwaterschap Oldambt.

De molenaar moest in de herfstperiode de belangrijkste sloten in de polder, de hoofdwatgangen, schonen. De taluds moesten worden gemaaid en de bodems van de hoofdwatgangen geschept. De heer Jager heeft dit al die jaren gedaan. In 1967 is hij in dienst getreden bij het waterschap Oldambt samen met vele molenaars van andere polders.

Op dagen dat de molen moest malen en de molenaar in het veld aan het werk was, zorgde de molenaarsvrouw ervoor dat de molen draaide. Het malen moest immers doorgaan. In perioden van veel neerslag werd dag en nacht gedraaid. De bestuurders van de polder controleerden nauwgezet of er voldoende werd gemalen.

In 1974 kwam de molen stil te staan doordat er een hoofdwatgang werd aangelegd naar het nieuwe gemaal De Dellen op de grens van de gemeenten Scheemda en Termunten. De waterstand werd met ± 0,50 m verlaagd. De landbouwgronden kregen een betere waterbeheersing via de werken van de ruilverkaveling Nieuw Scheemda echter, de vijzels van de molen kwamen droog te

staan. De heer Jager beëindigde toen zijn werk als molenaar. Als vrijwillig molenaar werd de heer Schuur uit Delfzijl voor enkele jaren aangesteld. Vanaf 1976 werd de molen bemalen door vrijwillig molenaar R.P. Lemminga te Scheemda.

Tijdens de aanleg van een hoofdwatgang naast het afvoerkanaal van de molen bleek dat de ondergrond erg onstabiel was, waardoor de kade plaatselijk in de nieuwe watgang werd geschoven. Door ruimtegebrek was het niet mogelijk het oude boezemkanaal te handhaven. Er zijn vervolgens plannen gemaakt om de molen een circuit te geven zodat het water rondstroomt.

In de ruilverkaveling waren gelden opgenomen voor de restauratie van de molen. Een probleem vormde de toegankelijkheid, deze liep via de laan van boerderij Geertsema en de toeloop van veel publiek zou de privacy van de familie te zeer aantasten.

Voor het beheer en onderhoud van de poldermolens werd in 1979 de molenstichting Oldambt opgericht. De poldermolen de Dellen en de Westerse molen werden in 1980 aan de molenstichting overgedragen. Het bestuur van de molenstichting werd gevormd door twee vertegenwoordigers van het waterschap Oldambt, een vertegenwoordiger van de gemeente Scheemda en een vertegenwoordiger van de provinciale molencommissie. De administratie en de technische zaken werden verzorgd door de ambtenaar van het waterschap.

De restauratie van de molen op de locatie 't Waar werd bemoeilijkt door de toegangsproblemen en de droogstaande vijzels. Door verlenging van de vijzels moest er fors worden geïnvesteerd in de fundering van de molen. Tevens waren er twijfels over de houten funderingspalen van de molen. Diverse mogelijkheden voor toegangswegen werden onderzocht, maar zonder succes zodat men uit ging kijken naar locaties binnen het waterschap waarnaar de molen verplaatst kon worden. Een locatie bij het poldergemaal Tichelwaark bleek tenslotte het meest geschikt. Oorspronkelijk werd in verband met voldoende windtoetreding getracht de molen aan de noordzijde van het gemaal te realiseren. De aangrenzende landbouw wilde echter geen grond verkopen voor de aanleg van de molen en de hoofdwatgang. Na veel overleg met alle betrokkenen gaf de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist toestemming voor de verplaatsing van de molen naar de huidige locatie tussen het gemaal en de timmerfabriek van aannemingsbedrijf J.E. Stijkel en Zn. te Scheemda. De benodigde gronden werden van het waterschap Eemzijlvest en de gemeente Scheemda aangekocht. Voor de uitvoering van de verplaatsing van de molen werden aannemers uitgenodigd. De onderbouw van de molen werd voorbereid en uitgevoerd door aannemingsbedrijf J.E. Stijkel en Zn. te Scheemda. De bovenbouw, bestaande uit de verplaatste en te restaureren molen werd uitgevoerd door molenaarsbedrijf Roemeling en Molema te Scheemda. De totale kosten van de nieuwe fundering, de verplaatsing en de restauratie van de poldermolen bedragen totaal ± f 680.000,-. De kosten werden gefinancierd door het ministerie van Landbouw en Visserij, de provincie Groningen, de gemeente Scheemda, het waterschap Eemzijlvest, de molenstichting Oldambt, het prins Bernhardfonds en dorpscommissie Scheemda't Waar en de ANWB. De poldermolen werd op 19 juni 1986 geopend. Na de oplevering is als vrijwillig molenaar aangesteld de heer R.P. Lemminga te Scheemda.

Instructiemolen

Nadat de molen in 1986 was gerestaureerd werd er veel gedraaid met de molen. Dit had ook aantrekkingskracht op nieuwe molenaars. Er zijn in de loop van de jaren vele mannen en enkele

vrouwen geweest die door de heer Lemminga in het "vak" van vrijwillig molenaar zijn ingewijd. Samen met de molens in Finsterwolde, Oude Pekela en Winschoten is de molen in Nieuw Scheemda een instructiemolen. Alle genoemde molens worden bemand door leden van de Molenwerkgroep Oost-Groningen, die voor het Gilde van Vrijwillig molenaars mannen en vrouwen opleidde tot vrijwillig molenaar. Voordat examen kan worden afgelegd moet er 150 praktijkmuren op diverse molens worden doorlopen. In de winterperiode wordt er theorie gegeven in de kantine van de gemeentewerken in Oude Pekela.

In de zomerperiode is er op elke maandagavond les. In de winterperiode wordt de les verplaatst naar een middag in de week.

Een van de opgeleide vrijwilligers, Hans Tiddens te Nieuw Scheemda werd in 1981 tweede molenaar op de poldermolen De Dellen. Hans Tiddens vervangt de heer Lemminga als deze een enkele keer niet op de molen kan draaien.

Doordat er vele vrijwilligers werden opgeleid was er behoefte aan meer ruimte op de molen. Van de mogelijkheid om een extra zolder te maken is dan ook gebruik gemaakt. Het timmerwerk is gedaan door enkele vrijwilligers, waardoor men nu een ruimte heeft voor het gezamenlijk drinken van een kop koffie en het geven van instructie. Er zijn vele vrijwilligers nodig op de molens in Oost-Groningen; de Molenwerkgroep streeft naar twee vrijwillige molenaars op iedere molen. De opleiding voor vrijwillige molenaar vraagt toch behoorlijk wat vrije tijd, inspanning en doorzettingsvermogen. Een aantal vrijwilligers haakt na verloop van tijd weer af. Er moeten altijd mensen in opleiding blijven om voldoende vrijwilligers voor de molens te hebben.

Samenwerking met andere bezienswaardigheden

De laatste jaren groeit de behoefte van bezoekers en overheden om meer samenwerking tussen de bezienswaardigheden in een gemeente. De bezoekers aan bijvoorbeeld een museum wordt ook gewezen op onder andere de mogelijkheid om de molens in de gemeente Scheemda te bezoeken. De samenwerking heeft geleid tot het gezamenlijk uitgeven van een folder. Het is de bedoeling dat de groep van negen bezienswaardigheden zich in de toekomst vaker gezamenlijk zal presenteren.

Wensen in de toekomst

In 1996 is de nieuwe Dollard fietsroute uitgegeven. De route leidt over het fietspad langs de westzijde van het Termunterzijldiep. De molen staat echter aan de oostzijde en de dichtbijzijnde brug ligt op een afstand van 500 m over het kanaal. Een hoogholtje over het Termunterzijldiep bij de molen zou zeer wenselijk zijn. Ook voor andere fietsers zou dit zeer welkom zijn. De molen ligt aan het Termunterzijldiep. Het Termunterzijldiep is sinds 1986 een vaarweg voor de recreatievaart. Bij de molen is een goede steiger gemaakt waar de jachten aan kunnen liggen. De laatste jaren is de kanovaart echter steeds meer in opkomst, onder meer in Nieuwolda worden kano's verhuurd maar die kunnen helaas alleen de molen voorbij peddelen want een aanlegsteiger voor kano's bij de molen ontbreekt nog, maar is gewenst. Bij de molen is inmiddels een picknicktafel geplaatst.

Scheemda, 12 augustus 1996

Grieto de Vries

POLDERMOLEN DE DELLEN TE NIEUW-SCHEEMDA

KORT VERSLAG VAN MOLENAAR R.P. LEMMINGA OVER DE PERIODE 1986 - 1996

1986

- 2 januari Molen de Dellen is bijna klaar; kleinigheden worden nog afgerond.
- 15 februari Van 10 uur tot 16 uur: Oldambtrit, temperatuur -5 graden. Aantal deelnemers ± 15.000.
- 10 mei Molendag, wind ± 4 à 5, 54 bezoekers.
De molen draait heel goed: aantal einden 55.
- 19 juni Opening "De Dellen": wind NO,2 à 3; gemiddelde temperatuur ± 22-28 graden
Diverse handtekeningen bestuur - gemeente
- 3 oktober Bezoek voltallig gemeentebestuur
- 19 november Bezoek hostesteam Winschoten
- 27 december In de periode 1 januari - 1 december is er 83 keer gedraaid met "de Dellen" door vrijwillig molenaar R.P. Lemminga

1987

- 17 januari Oldambtrit
- 22 maart Volop gedraaid: 1 vijzel los maar de andere vijzel is nog niet ijsvrij
- 29 maart Sterk borden losgehaald, twee vijzels aan; nu en dan 84 einden - veel wind dus.
- 10 mei Molendag. Wind: West 5 beaufort. Twee vijzels ± 60 einden
- 20 mei Veel bezoek ± 100 personen
Opening vaarrecreatie Zijldiep
- 4 juni Bezoek van school Jaarfke, 20 personen
- 18 juni Bezoek uit Zuid-Zweden, 8 personen
- 1 september Enkele nieuwe kammen gestoken en bijgewerkt.
- 12 september Storm uit ZZW 6 à 7, temperatuur ± 18 graden, vies weer en regenbuien.
- 18 september Alle kammen in de was gezet -hoeveel kammen zitten er in een watermolen?!
- 2 december Kammen uit schijfloop gehaald en opnieuw op strek gezet.
- 16 december Zachte regen, temperatuur +2 graden, windkracht 2 à 3 aantal einden ± 40.

1988

- 21 februari Flink gemalen met beide vijzels - veel water.
- 15 maart School Nieuw-Scheemda, 50 leerlingen
- 17 april Bezoek Old Fellow Loge Winschoten, 60 personen
- 12 juli Bus Amerikaanse toeristen, ± 40 personen
- 7 oktober Bar weer wind 6 à 7, ± 75 einden, enorm veel water op de vijzel
- 30 november IJzel, wind ZO, -10 graden, pracht gezicht.
- 28 december Grote vijzel aan wind 4 à 5

1989

- 19 maart Bezoek uit USA, Jerry Thamer van de Schen Taiwan
- 23 maart Gasten uit Frankrijk
- 8 april Gasten uit Zweden: Hugo Spanska en vele anderen uit Helsingborg en omgeving
- 5 mei Bezoekers uit Zweden
- 20 mei Molendag, veel bezoek
- 13 juni School Scheemda
- 29 augustus Bezoek uit Brabant ± 35 personen
- 10 september Monumentendag ± 40 personen
- 10 oktober Opname werk Bossches en R. Noorce
- 24 december Mooi weer, iets zon +9 graden, wind Zuid grote vijzel ± 55 einden

1990

- 16 januari Temperatuur +3 graden.
- 21 januari Sterk borden uitgehaald; grote vijzel 50 - 60 einden, temp. +1 graad
- 7 april Schraal weer, veel nachtvorst. Wind NO 5 à 6 Twee vijzels aan.
- 12 mei Molendag; redelijk weer 14 graden
Wind Oost 2 à 3. Petdag. Geen volk
- 19 mei Fietsers op bezoek gehad, 50 mensen
- 20 mei Bezoek uit Duitsland ± 40 personen.
- 6 juni Toeristen uit Zweden 15 personen
- 20 augustus Toeristen uit DDR 5 personen
- 4 september Christelijke school op bezoek met ?? leerlingen
- 8 september Monumentendag 54 personen
- 11 september Bezoek uit Polen 4 personen
- 3 november Molenaars uit de provincie-Groningen op bezoek

1991

- Periode januari - mei geen bijzonderheden
- 8 mei Molendag 40 personen
- 12 mei Bezoek van school uit Winschoten 40 leerlingen
- 23 juni Bezoek van school uit Westerlee 35 leerlingen
- 21 juli Bezoek van school Jaarfke ± 35 leerlingen
- 7 augustus Oost-Groninger Molendag ± 40 personen

- 17 augustus familie uit Wieringerwerf (geboren Midwolders)
- 14 september Monumentendag ± 30 personen
- 21 september Alle kammen in de was; met H. Tiddens
- 24 november Gisteren zware storm 8-9 (geen schade)

1992

Periode januari - april geen bijzonderheden

- 9 mei Nationale molendag ± 38 personen
- 1 juni Bezoek van school dr. D.Bos Winschoten, 14 leerlingen
- 12 juni Bezoek van school Jaunen uit Winschoten, 15 leerlingen
- 28 juli Video-opname van "de Dellen" gemaakt door W. van Groenenstein, Reeuwijk Zuid Holland ± 60 minuten (Rietgors 21, 2811 AT Reeuwijk)

Van 28 augustus tot 7 september viel er totaal 80 mm regen!

- 11 september Storm uit NW, windkracht ± 10, geen stormschade
- 12 september Monumentendag: mooi weer ± 14 graden
Wind ZW kracht 3. Kleine vijzel aan
Bezoekersaantal ± 50
- 15 november Video "de Dellen" draait in Termunterzijl
- 27 december Molen gereinigd van kap tot beneden

1993

- 8 januari Na een flinke storm de molen gecontroleerd, daarna gedraaid windkracht 4 à 5
 - 1 april Opnames gemaakt door Hans en Ida Koster
 - 18 april 10 dagen zomers weer, gemiddeld ± 27 graden
 - 27 mei Bezoek school Winschoten: komen niet opdagen!!
 - 21 juli Bezoek school Jaarfke ± 33 leerlingen
 - 5 augustus Inspektie van alle molens. Noordstar, Zeldenrust, "de Dellen" en de Tjasker.
 - 11 september Monumentendag ± 32 personen
- Tussen 1 juli en 27 september heeft de regenmeter totaal 398 mm neerslag getoond.
- 3 oktober Hoog water: afgelopen zondag 65 mm neerslag
 - 9 december Storm ZZW 5 à 6 of met uitschieters. Roerketting via dubbele ketting verzegeld.

1994

- 22 februari Winter vanaf 2 februari, gemiddeld -10 graden
- 25 april Foto's en ander materiaal weer in de molen aangebracht.
- 14 mei Molendag: mooi weer. Wind Oost 3 à 4.
Bezoek uit Oostenrijk ± 20 personen
Verder bezoek ± 40 personen
- 28 mei Bezoek college Overijssel, Gelderland en Utrecht
- 11 juni Groninger Molendag ± 15 personen
- 20 juli Gasten uit Polen
- 10 september Monumentendag ± 20 personen
- 11 oktober Klep uitgehaald, zoom verrot
- 16 december Molen schoongemaakt
- 29 december Gedraaid met 2 vijzels, ruig weer

1995

- 27 januari Veel regen \pm 117 mm deze maand, boezemwater erg hoog
14 maart Slecht weer in aantocht: molen van NW naar Zuid gekruid
28 april Molen in rouwstand voor Ph. Koster
6 mei Met banenpoolers op stap (3 uur) aanwijzingen gegeven
13 mei Nationale Molendag 28 bezoekers
11 juni Groninger Molendag, bezoek van de Freulema
5 juli Bezoek school Jaarfke, 28 leerlingen
24 juli Vandaag \pm 30 graden in de schaduw
22 augustus Bezoek uit Polen
9 september Monumentendag \pm 35 bezoekers
23 september Bezoek uit Canada (Franstalig)
24 november Rondgang Molenstichting Oldambt
23 december Wind en vorst, vijzels afgekoppeld -2 graden. "Diezig" weer. Vijzels vast; weer koud.

1996

- 11 mei Molendag Wind NW 2 à 3, 19 bezoekers. Radio Scheemda aanwezig van 15 - 16 uur. Rotdag, slechts 17 bezoekers
27 mei Temperatuur deze week \pm 30 - 33 graden
8 juni Temperatuur + 33 graden; gastenaantal 18
19 juni Bezoek school Jaarfke, 18 leerlingen

Scheemda, 12 augustus 1996

De geschiedenis van de Poldermolen De Dellen.

De molen (mnr. 1438) de Dellen is gebouwd in 1855 op locatie achter de boerderij van Geertsema te 't Waar als opvolger van de, op 13 juni 1855 door blikseminslag, afgebrande molen (mnr. 989) die waarschijnlijk in 1793 was gebouwd. De molen was eigendom van Dhr Geertsema. Voor de grondwetswijziging van 1848 was de molen in beheer van een zogenaamde Molenkolonie. Na 1848 werden de molenkolonies omgezet in waterschappen.

Het waterschap werd opgericht en gereguleerd bij Statenbesluit van 15 november 1882. Het was 211.47.56 HA groot en grensde : ten noordwesten en noordoosten aan het Hondshalstermaar, het Hamrikkermaar en voor een klein deel aan het Termunterzijldiep; ten zuidoosten aan de kunstweg en verder aan het waterschap De Bolderij.

Een windvijzelmolen maalde het water op het Kleine maar, dat naar het Hamrikkermaar voerde. Op algemene kosten werden onderhouden: de watermolen, enz. het Kleien maar met de kaden vanaf de molen tot het Hamrikker maar, de beide grondpompen en alle watergangen.

Het bestuur bestond uit 3 leden. Op 1 mei 1967 werd het waterschap opgeheven en ging op in het waterschap Oldambt.

Korte kroniek.

16 maart 1883:
Traktement van de watermulder is fl. 60,-- ; tevens is hij aangesteld als bode.

9 mei 1889
Op het onderzoek van de heer H. Poth over het oprichten van een stoomgemaal wordt afwijzend beschikt. Een onderzoek naar een ijzeren schroef, welke ongunstig wordt geadviseerd, wordt besloten voor het vervaardigen van een houten schroef. Ingeschreven werd door v. Houten, ten Haven en Kuiper. Van Houten wordt het gegund en Streuper krijgt de uitvoering van de plaatsing.

15 mei 1893
Met 28 stemmen voor en 6 tegen wordt besloten een onderzoek te verrichten naar de kosten van een stoomgemaal die de kleine schroef in beweging kan brengen.

6 juni 1893
Verslag onderzoek stoomgemaal:
Begroting van D.H. Landweer en Tj.Brons.
Landweer: voor een 18 PK fl. 9.850,--
Brons: aandrijving voor de grote schroef met 23 PK fl. 7.130,--
aandrijving voor de kleine schroef met 19 PK fl. 6.193,--
Vanwege de grote bezwaren van de meeste ingelanden wordt de zaak uitgesteld.

9 mei 1895
De heer Kamphuis, oud molenmaker, zal om advies worden gevraagd inzake de molens.

24 mei 1895
Kamphuis stelt: houten molenas nog best vertrouwd, windpeul hoognodig vervangen. Hij adviseert amerikaans grenen, genomen van het worteleind met een dikte van halve meter in het vierkant. Dit wordt aangenomen.

12 mei 1896
De heer Lantinga stelt voor om de kap en de romp van de molen te koolteren in plaats van te verven. Voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen.

1 februari 1897

Op de agenda staat opnieuw de molenas en bij vervanging gelijk over te gaan op wieken met zelfzwichting. In de tussentijd is de achterprop van de houten as afgebroken. Bij inlassing van de nieuwe achterprop bleek de as te zijn aangetast door een paddestoel.

Zelfzwichting zal zeer zeker voldoen bij buig weer en een vlucht van 80 voet.

Prijsopgaaf:

IJzerenas, firma ten Oever en Koning te Martenshoek, franco	fl. 350,--
4 grenen vulstukken	fl. 18,50
1 hals en pensteen	fl. 20,--
streng en touwwerk	fl. 40,--
werkloon ongeveer	fl. 125,--
Zelfzwichters	fl. 300,--
Transportkosten en onderhoud	fl. 50,--
	=====
totaal	fl. 903,50

Stemming: aangenomen met algemene stemmen

Zelfzwichters:

Met algemene stemmen wordt besloten de molen van zelfzwichters te voorzien.

Er wordt besloten ook nog prijsopgaaf te vragen van de maatschappij der 's Gravenhaagse ijzergieterij.

16 januari 1899

De molenroede:

Onderzoek wordt ingesteld omdat de kielen (wiggen) los zijn gekomen. De buitenroede vertoont ongaafheden zodat getwijfeld wordt aan de betrouwbaarheid. Molenmaker Streuper stelt: de roede heeft een dikte van 16 bij 14 oude duimen, maar dat het gave hout niet meer is dan 10 oude duimen in het vierkant.

Met algemene stemmen wordt besloten voor een nieuwe roede.

S. Van Houten zou zich graag belast zien met de levering van de nieuwe houten roede.

S. Van Houten kreeg de opdracht onder voorwaarde dat Streuper deze bij de aankoop mede zal moeten goedkeuren.

9 november 1899

Grote schroef:

Is gerepareerd door een knecht van Streuper nadat enige scheppen zijn afgebroken. Deze knecht stelt dat de schroefbalk in zeer slechte staat is.

Met algemene stemmen werd besloten de schroef te vervangen voor een nieuwe. Streuper wordt advies gevraagd inzake een houten- of ijzeren schroef.

Na onderzoek vind het bestuur een ijzeren schroef niet gewenst en wordt aan Streuper opdracht gegeven om een nieuwe houten schroef gereed te laten maken.

12 oktober 1900

Opnieuw komt stoombemaling in de vergadering. Het waterschap De Dellen groot 211 ha vindt zich te klein om de kosten op te brengen. Volgens dhr. Haan weet hij zeker dat het waterschap De Zuidbelten niet genegen is tot een vereniging te komen met waterschap De Dellen. Er wordt gekeken in de richting van het hoofdbestuur van het waterschap Oldambt. Na stemming, 32 voor en 1 onthouding wordt de wenselijkheid voor een stoomgemaal vastgelegd. Er wordt opdracht gegeven tot prijsopgave bij E.J. Smit en Zoon, firma D.H. Landweer en Zn. te Martenshoek en Brons & Timmer bij Delfzijl.

14 november 1900.

Landweer ontraad de aanschaf van een locomobile maar om een stoomgemaal te plaatsen in de tuin van het woonhuis van de mulder.

Hij biedt aan: een stoommachine van 18 PK in staat om 36 m² water tot 2,30 m hoog te kunnen opvoeren met een vijzel met een diameter van 1.40 m. Type Compound met condensatie merk Cornwall met 27 m² verwarmingsoppervlak ± fl. 10.750,--.

Brons Timmer:

Bij een opvoer van 1.80 m met de vijzel van de bestaande molen acht hij een locomobile van 30 eff. PK voldoende.

De firma biedt aan: een horizontale locomobile compleet opgesteld voor fl. 6.030,--.

Een petroleummolen van 30 pk compleet opgesteld met toebehoren voor fl. 4.863,--.

E.J. Smit en Zoon:

Stoomgemaal verbonden aan de bestaande molen: 1e aanbieding: fl. 7.000,--

2e aanbieding: fl. 6.295,--

De vergadering concludeert dat de petroleummolen de meest aangewezen oplossing is. Er wordt met algemene stemmen besloten bij Brons te Delfzijl een begroting aan te vragen van alle kosten voor een apart te plaatsen watergemaal met petroleummotor als drijfkracht.

10 december 1900

Brons schrijft het volgende:

Door een fout blijkt een vermogen van 32 eff. PK niet voldoende omdat het water 2 meter i.p.v. 1.80 meter moet worden opgevoerd. Omdat het water op 30 cm boven pegelpeil moet kunnen worden gebracht. Hierdoor is een machine van 37 eff. PK nodig. Prijs fl. 5.113,--. De bestaande vijzel kan dan 53 m³ water bij 50 omwentelingen per minuut verplaatsen.

Totaal voor een afzonderlijk gemaal met een vijzel 1,50 meter diameter, een opvoerhoogte van 2.20 meter bij 60 omw/min. geeft een waterverplaatsing van 60 m³ met een motor van 42 eff. PK. Prijs fl. 6.580,-- indien met een verstelbare uitloopbak fl. 6.770,--.

Bij een vijzel van 1.40 meter diameter, een opvoerhoogte van 2.20 m. bij 60 omw/min. geeft een waterverplaatsing van 51 m³, een motor van 35 eff. PK kosten fl. 6.230,--

Met een verstelbare uitloopbak fl. 6.420,--.

De hoofdingenieur van de Provinciale Waterstaat zal worden gevraagd in welke verhouding de nominale en effectieve PK zich tot elkaar verhouden. Tenslotte wordt met 35 tegen 5 stemmen besloten tot een afzonderlijk watergemaal met houten schroef met een diameter van 1.50 m, aangedreven door een petroleummotor, geplaatst in de nabijheid van de bestaande wind-watermolen.

23 april 1901

I.z. Overeenkomst met firma Brons & Timmer aangaande de levering en plaatsing van een motor. Met de firma Brons en Timmer te Farmsum wordt een contract aangegaan voor de levering en plaatsing van bedoeld motor-watergemaal voor een bedrag van fl. 8000,-.

Tot betaling moet een lening worden afgesloten tegen 4%.

25 juni 1901

De heer G. Boer wordt benoemd als machinist/molenaar.

27 juni 1901

Conflict over concept-contract met de firma Brons & Timmer. De vergadering besluit in het geval het motor-watergemaal wordt afgekeurd, het bestuur te machtigen tot het doen plaatsen van een nieuwe molenroede.

21 juli 1902

De firma Brons & Timmer zijn niet genegen het contract te tekenen. Na enige dagen ontvangt het bestuur een nieuw voorstel en onder enkele wijzigingen wordt deze met algemene stemmen aangenomen.

7 november 1902

Nadat het conflict met Brons & Timmer voor de rechtbank in Groningen heeft gediend wordt tevens bepaald dat in het onverhoopte geval van afkeuring der machine voor 1 mei 1903 moet zijn weggehaald door Brons & Timmer.

30 maart 1903

Algemene stemmen, motor afgekeurd.

22 mei 1903

Stoom:

Onder andere bij Landweer is offerte aanvraagd voor een stoommachine. Hij adviseert een vijzel met een diameter van 1.40 meter met 55 omw./per min. Met een waterverplaatsing van 40 m³ tot een opvoerhoogte van 2.30 meter. Hij acht een stoommachine van 35 eff. PK voldoende.

Zo'n machine kost fl. 5.125,--. In geval van een waterverplaatsing van 50 m³ meerprijs van fl. 1.225,--

voor een machine van 45 eff. PK's.

Moed en Feenstra:

Een machine van het merk Buston Procter van 48 eff. Pk's voor fl. 7.203,--.

De zelfde machine echter met 60 Eff.PK fl. 8.2234,--.

Tevens wordt besproken hoe te handelen als het waterschap toch de petroleummotor wilde behouden wat er dan aan Brons & Timmer zou worden betaald. De voorzitter gaat dit persoonlijk bespreken.

Landeweer komt met 3 voorstellen.

- 1. Levering nieuwe motor met dieselsysteem voor fl. 5.875,--
- 2. Bestaande motor ombouwen op diesel fl. 4.875,--
- 3. Bestaande motor behouden en veranderen zodat de cilinders niet meer warmlopen kosten fl 3.875,--.

29 mei 1903

Er wordt besloten het 3e voorstel te doen uitvoeren door Brons & Timmer op de op de voorwaarde:

- 1. Motor moet 10 uur zonder stoornis doorwerken, schroef regelmatig 50 toeren/min. en de machine moet werken zonder damp of kloppen.
- 2. Klepkast op kosten van de firma vernieuwen wanneer blijkt dat hij binnen één jaar lek wordt.

16 mei 1904

Motorgemaal wordt verzekert voor fl. 6.000,--.

De molen zal opnieuw worden geschilderd.

22 januari 1906

Reparatie motor.

Na veel discussie wordt besloten tot een nieuw stoom-watergemaal of petroleummotor. Nadat er vooraf was besloten geen motor te betrekken bij de firma Brons & Timmer.

Het bestuur krijgt opdracht een onderzoek in te stellen naar verschillende stoomwatergemalen, gewone diesel- of zuiggasmotoren.

28 april 1906

Besloten inzake stoomwatergemaal om eerst nog een deskundige te raadplegen om een berekening van eff. PK te maken.

27 maart 1906

Er wordt besloten een schrijven te richtten aan J. Ter Horn, machinefabrikant te Veendam om een berekening te maken voor het leveren en plaatsen van een stoommachine.

30 april 1906

Naar aanleiding van de prijsopgaaf van J. Ter Horn wordt besloten tot het aangaan van onderhandelingen. Er wordt nog een opgave verwacht van de firma Landeweer, welk aannemelijker lijkt. Daarom wordt besloten om in dat geval met Landeweer in onderhandeling te gaan.

16 mei 1906

Besloten was een stoommachine fabrikaat Marschall, aangebracht door J. Ter Horn te accepteren voor een bedrag van fl. 4.590,--. Toen bleek er in de prijs een fout te zijn ingeslopen van fl. 2.800,--. Opnieuw wordt getracht tot een akkoord te komen met J. Ter Horn.

5 april 1907

Stoommachine geleverd en ter Horn verzoekt om de laatste termijn betaling, groot fl 2.000,-- + 5 maanden rente en de kosten voor een nieuw onderstuk onder de voorverwarming, totaal fl. 2.117,35,--.

Er wordt besloten om ter Horn fl. 1.800,- te betalen, bij het niet komen tot een akkoord zal fl. 1.900,- - betaald mogen worden.

11 april 1907

De vergadering gaat akkoord met een betaling van fl. 2.000,-- aan de heer ter Horn, nadat hij fl. 117,35 korting heeft toegezegd.

15 mei 1907

74

Besloten wordt tot een salarisverhoging van fl 15,- voor de molenaar. Verder wordt besloten om in overleg met Buurke om i.p.v. tegels, blauwe klinkers te gebruiken ter bevloering van het machinegebouw. Daar de kleine vijzel, in de molen, in niet al te beste conditie is, wordt besloten de vijzel in het machinegebouw te verlengen.

30 juni 1908

Aan de orde: Vernieuwen kleine vijzel in de molen of de vijzel van het stoomgemaal te verplaatsen in de molen en dan in het stoomgemaal een nieuwe te plaatsen. Het leveren van een nieuwe stoomschroef (vijzel) verlengt met 1 mtr. in de uitvoering met grenen balk kost fl. 375,--, een uitvoering met een eiken balk kost fl. 430,--. Het leveren van een nieuwe kleine schroef voor de molen kost fl. 304,--. Uiteindelijk werd besloten de vijzel uit het stoomgemaal in de molen te plaatsen en het stoomgemaal van een nieuwe vijzel te voorzien.

22 mei 1913

I.z. Aanschaf nieuwe vijzel. Besloten wordt dit 1 jaar uit te stellen.

10 mei 1916

Besloten wordt om molenaar G. Boer voor extra diensturen een gratificatie te geven van fl. 25,-. De machinist krijgt een vergoeding van fl. 5,- per jaar, als de ingenieur de stoomketel inwendig wil onderzoeken.

23 mei 1916

Bespreking nieuwe molenroede. De molenmaker kan geen gebruikte vinden. Prijsopgaaf voor nieuwe ijzeren molenroede fl. 710,--, Franco Groningen. Incl. verdere kosten te samen fl. 950,--. Hiertoe wordt uiteindelijk besloten.

30 oktober 1917

Salaris watermulder wordt verhoogt van fl. 65,- naar fl. 100,-

22 mei 1918

Besloten word om A.F. Wedda in te laten schrijven voor het metselen van een nieuwe uitloopbak, stoomschroefbak en om het een en ander weer in orde te brengen.

20 sept. 1918

Volgens Streuper is de houten roede niet meer vertrouwd. Dhr. G. Bellinga heeft ook een nieuwe roede nodig zodat Bellinga en Streuper samen naar Leeuwarden gaan, te koop aldaar 2 ijzeren roeden, een as en een lier te samen voor fl. 2.400,--. Bellinga wilde voor de as en lier fl. 1.400,-- geven zodat het Waterschap fl. 1.000,- moet geven voor zijn roede. Een nieuwe roede kost op dat moment fl. 2.100,--. Dus ging men met G. Bellinga in zee.

19 mei 1920

Het bestuur deelt mede een schroefbak te hebben gekocht voor fl. 75,-. De grote schroef is versleten en de kleine niet meer vertrouwd. Besloten wordt de kleine schroef in orde te maken en de molenaarswoning te verbeteren.

16 mei 1923

Besloten wordt tot een proef om met ketelsteenhoudend water de stoommachine te voeden om zo het roesten van de vlampijpen en machine tegen te gaan.

22 mei 1924

Elektrisch gemaal: na een zeer levendige discussie wordt besloten alles bij het oude te laten en de schroefbak te laten herstellen.

13 mei 1925

Molenmaker heeft des gevraagd een prijsopgaaf gedaan voor een nieuwe kleine schroef in de windmolen voor fl. 435,--. Streuper krijgt het werk gegund.

15
29 april 1926

Voorstel om de grote schroef in de windmolen elektrisch aan te drijven i.p.v. het stoomgemaal te herstellen. Dhr. Heddema licht toe dat het stoomgemaal grote herstellingen vereist, de gebouwen, de schroef en de schroefbak zijn in slechte staat, de voorverwarmer moet hersteld worden. De machine op zich is goed.

De heer Landeweer zal worden gevraagd voor een prijsopgaaf voor het leveren van een elektrische installatie. Dit komt op een bedrag van fl. 3.015,--. Het werk wordt hem gegund.

10 mei 1926

Secretaris verzoekt namens de molenaar om de kolenloods te laten staan als opslagplaats en het hout van het machinegebouw niet te verkopen maar te gebruiken om de zolder van het molenaarshuis en de beschoeiing van de molenwerf te herstellen, wat wordt toegestaan.

31 mei 1927

Besloten wordt tot verkoop van machine en gebouwen door inschrijving bij gesloten briefjes en het verder aan het bestuur over te laten.

Dhr. Vos wil wel 10 m³ puin kopen voor fl 2,50/m³, terwijl dhrn. Jager en Geerstema de oude dakpannen voor

1 cent onder de gewone handelsprijs willen overnemen.

11 mei 1929

De molenaarsvrouw verzoekt via de voorzitter het molenaarshuis te laten schilderen wat geen overtollige weelde blijkt en dus wordt toegestaan.

3 januari 1930

Oude molenroede gebroken. Voorzitter deelt mede dat bij Gebr. Pot te Kinderdijk een nieuwe roede fl. 650,-- kost. Op de advertentie kwamen twee aanbiedingen: 1 maal een 10 jaar oude roede voor fl. 250,-- en één voor fl. 190,- excl. vrachtkosten. Besloten wordt een nieuwe roede bij Gebr. Pot te bestellen.

12 mei 1932

Bespreking opruiming fundering stoomgemaal. Besloten wordt dat de secretaris de afbraak doet inruil voor het puin, het overgebleven puin zal worden gebruikt voor het vervaardigen van nieuwe kruipalen voor de molen. Hiertoe wordt besloten.

26 november 1934

Aankoop nieuwe schroef. De grote schroef is stuk. Bij molenmaker Wiertsema en bij Landeweer worden prijsopgave gevraagd. Wiertsema fl. 425,-- excl. het aanbrengen, Landeweer nieuwe ijzeren schroef + uithalen van de oude fl. 1.375,-. Besloten wordt om het Wiertsema te gunnen.

22 mei 1936

Er blijken verbeteringen aangebracht te zijn aan de wieken d.m.v. stroomlijnneuzen zodat ze nu kunnen concurreren met het Dekkersysteem.

8 oktober 1937

Benoeming nieuwe watermolenaar J. v.d. Laan Bzn. omdat per 1 mei 1938 dhr. G. Boer ontslag heeft aangevraagd.

15 december 1938

Bespreking aankoop nieuwe molenroede. Wiertsema biedt aan een roede van de Gebr. Pot te Kinderdijk voor fl. 575,-- excl. omzetbelasting. Opdracht wordt gegeven.

28 oktober 1946

Dhr J. ter Laan Bzn heeft bedankt als watermolenaar.

Er zijn twee kandidaten n.l. G. Jager en Tj. de Vries. Met algemene stemmen wordt benoemd G. Jager, op een salaris van fl 162,50 met een premie van fl 100,-- verder vrij woning en licht.

28 mei 1947

Molen is verzekerd voor fl. 30.000,-- en wordt verhoogd tot fl. 50.000,--.

7 oktober 1949

Bespreking aanschaf nieuwe schroef. De elektrisch aangedreven schroef was volgens de molenmaker niet meer vertrouwd. Offerte firma D.E. Gorter te Hoogezand voor een stalen schroef voor fl. 4.335,--. Volgens Wiertsema (molenmaker) kost een houten schroef ongeveer de helft. Besloten wordt een stalen vijzel aan te kopen.

26 mei 1952

Besloten wordt om de subsidie van de Vereniging van de Hollandse molen te aanvaarden. De subsidie bedraagt fl. 2.000,-- onder voorwaarde dat de molen tot 15 april 1962 in bedrijfvaardige staat te onderhouden. Bij buitengebruikstelling verplicht de Polder zich tot terug betaling. Van de gemeente Scheemda komt de toezegging van een subsidie van fl. 50,- per jaar onder de zelfde condities.

23 mei 1955

Besloten wordt het salaris van de watermolenaar te verhogen van fl. 262,50 tot fl. 350,--

4 mei 1962

Ingekomen brief met de mededeling van het Ministerie van Onderwijs, Kunst en Wetenschappen met betrekking tot verlenging van subsidie op onderhoud van de windmolens. Besloten wordt hier gebruik van te maken.

23 mei 1963

Het onderhoud van de molen neemt langzamerhand zulke vormen aan, dat sterk overwogen moet worden om naar een andere vorm van aandrijving te moeten uitkijken. Door de hoge lonen worden zelfs kleine reparaties zo hoog, dat ieder jaar de omslag per ha. verhoogd moet worden. Er zijn 2 subsidieaanvragen ingediend. De molen is gedeeltelijk geverfd en ander onderhoud verricht. De subsidie bedraagt bij volle toekenning 60% van max. fl. 1.000,--. Er worden grote reparaties verwacht.

O.a. nieuwe kleppen met deklatten enz.	fl. 1.000,--
ijzerwerk	fl. 500,--
nieuwe staart	fl. 1.350,--
ijzerwerk	fl. 250,--
nieuwe spruit	fl. 1.000,--
alles verven	fl. 750,--
Totaal ±	fl. 5.000,--

De firma Buitenkamp te Wittewierum biedt een mogelijkheid om de kleine vijzel elektrisch aan te drijven met een 30 pk motor en de bediening halfautomatisch. totale kosten ± fl. 7.000,--. de kleine vijzel kan niet buiten werking worden gesteld omdat de grote vijzel niet laag genoeg kan uitmalen.

Indien uit subsidieonderzoek blijkt dat deze voor de toekomst niet toereikend zal zijn, zal worden besloten het gemaal geheel elektrisch te laten aandrijven en de windmolen buiten bedrijf te stellen.

15 mei 1965

Besloten is de vijzels geheel elektrisch aan te drijven. De bediening zal halfautomatisch worden. De elektrische installatie wordt geplaatst door Zuidema en Duintjer, de aandrijving door firma Buitenkamp. Kosten fl. 7.000,--.

Dit was besloten na inlichtingen omtrent subsidiemogelijkheden tot instandhouding van windmolens. Voor de toekomst leek dit zeker niet bevredigend, Ook de interesse van de Hollandse molen was weinig. Besloten werd om via een advertentie in een groot dagblad de molen te verkopen. Deze advertentie werd gelezen door een ambtenaar van Provinciale Staten en na een gesprek tussen deze dienst en het waterschap stelde Provinciale Staten geen toestemming te zullen geven tot verkoop of afbraak.

15 juli 1966

Van alle instanties waar subsidie was aangevraagd was bericht ontvangen dat zij restauratie toejuichte en een financiële bijdrage zouden geven. De kosten waren begroot op fl. 21.200,--. Hierop was een subsidie te verwacht van fl. 13.000,--. Alleen het waterschap Oldambt heeft hier negatief op gereageerd.

20 december 1966

Ingekomen stukken. Van de volgende instanties is subsidie ontvangen voor de restauratie van de molen:

- 1. Vereniging De Hollandse molen

- 2. ANWB
- 3. Kammingafonds
- 4. Voorschot van de Provinciale Staten
- 5. Gemeente Scheemda 10%

28 december 1979
 Akte tot oprichting van de Molenstichting Oldambt.
 Harm Jan van der Laan, Notaris ter Nieuwolda.

21 januari 1980
 De vergadering van het waterschap Oldambt besluit tot overdracht van de molen de Dellen met molenaarswo-
 ning aan de Molenstichting Oldambt.

26 juni 1980
 Bij notaris Harm Jan van der Laan vind de overdracht plaats van de poldermolen De Dellen.

Molendocumentatie- en informatiecentrum
 van de Vrienden van de Groninger molens

H.G.T. Vos
 08-08-1996

Bronvermelding: Het notulenboek van de vergaderingen der ingelanden van het Waterschap De Dellen.
 Het notulenboek is aanwezig in het archief van het Waterschap Eemzijlvest te Appingedam.